

Відділ освіти Маньківської районної державної адміністрації

Районний методичний кабінет

Маньківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №1

Маньківської районної ради Черкаської області

ШКІЛЬНА БІБЛІОТЕКА – ОСЕРЕДОК ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ

Маньківка
2018

Автор:

Хоменко Наталія Яківна,
завідувач бібліотеки Маньківської
загальноосвітньої школи I-III ступенів №1

У посібнику «Шкільна бібліотека – осередок патріотичного виховання учнів» викладено структуру патріотичного виховання як у школі в цілому, так і в бібліотеці. У роботі розглядаються основні напрямки освіти з патріотичного виховання дітей різного шкільного віку.

Виховання патріотизму та національної самосвідомості – справа вкрай необхідна й дуже непроста. Як показує досвід багатьох країн, саме почуття національної гідності сприяло їх швидкому розвитку. Формування національної самосвідомості – система, що створювалася протягом віків самим народом. Це погляди, переконання, ідеали, традиції, звичаї, покликані формувати світогляд та цілісні орієнтації підростаючого покоління, передавати національний досвід, надбання попередніх поколінь.

Основною метою організації є формування національно свідомих громадян України, творче продовження в сучасних умовах давніх звичаїв і традицій, вироблення в кожного учня прагнення розвивати в собі кращі людські риси українця-патріота. Ідеалом виховання виступає різнобічно та гармонійно розвинений, національно свідомий, високоосвічений, життєво компетентний громадянин, здатний до саморозвитку та самовдосконалення.

У посібнику вміщено розробки виховних заходів, які сплановані на засадах національної педагогіки, розкриваються засоби й практичні зусилля з підвищення рівня національного, духовного й естетичного виховання учнів, професійної майстерності бібліотекарів та вчителів.

Посібник рекомендований бібліотекарям, учителям української мови та літератури, класним керівникам із метою виховання патріотизму в сучасній українській школі.

Схвалено методичною радою районного методичного кабінету при відділі освіти Маньківської РДА, протокол №4 від 27 березня 2018 року.

ЗМІСТ

<i>ВСТУП</i>	4
<i>I. ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ – ОСНОВНЕ ЗАВДАННЯ РОБОТИ ШКІЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ</i>	6
<i>II. НАПРЯМКИ РОБОТИ ШКІЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ У СФЕРІ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ</i>	9
1. <i>Духовно-етичне виховання</i>	10
2. <i>Національне виховання</i>	12
3. <i>Історико-краєзнавче виховання</i>	14
4. <i>Військово-патріотичне виховання</i>	17
5. <i>Громадянсько-патріотичне виховання</i>	17
<i>ВИСНОВКИ</i>	20
<i>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ</i>	21
<i>ДОДАТКИ</i>	23

ВСТУП

Патріотичне виховання – це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується.

В. О. Сухомлинський

Ураховуючи суспільно-політичну ситуацію, що склалася в Україні, усе більшої актуальності набуває виховання в молодого покоління почуття патріотизму, відданості загальнодержавній справі щодо зміцнення країни, активної громадянської позиції.

Навчальний заклад має стати для кожної дитини осередком становлення громадянина-патріота України, готового самовіддано розбудовувати країну як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу, забезпечувати її національну безпеку, сприяти єднанню українського народу та встановленню громадянського миру й злагоди в суспільстві.

Патріотизм (від латинського patria – країна, вітчизна, батьківщина) – це любов і відданість Батьківщині, прагнення своїми діями служити її інтересам. Історичне джерело патріотизму – це формування зв'язків із рідною землею, рідною мовою, народними традиціями, звичаями та культурою [1, 3].

Проблемам, пов'язаним із патріотичним вихованням молодого покоління, присвячені численні дослідження вітчизняних та закордонних вчених.

Серед класиків педагогічної науки до проблем патріотичного виховання зверталися Г. Ващенко, О. Духнович, А. Макаренко, О. Огієнко, С. Русова, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський, Я. Чепіга та інші видатні вчені й педагоги. У своїх працях вони висвітлювали актуальні для свого часу проблеми розвитку патріотичних почуттів як складової частини національної системи виховання, висували ідею виховання «свідомого» громадянина, патріота своєї Батьківщини [9, 60].

Узаємозв'язок патріотичного, громадянського та національного виховання висвітлено в працях В. Гонського, М. Качура, О. Коркішко, І. Мартинюка,

В. Паплучного, Ю. Римаренко, О. Сухомлинської, Г. Шевченка та інших. Національно-патріотичне виховання на традиціях українського народу розглядали О. Вишневський, О. Гевко, М. Стельмах, М. Щербань та інші [8, Філософи й політологи визначають патріотизм як суспільний і моральний принцип, який характеризує ставлення людей до своєї країни та виявляється в певному способі дій і складному комплексі суспільних почуттів, що узагальнено називається любов'ю до Батьківщини. Це соціально-політичне явище, якому притаманні природні витоки, власна внутрішня структура, що в процесі суспільного розвитку наповнювалася різним соціальним, національним і класовим змістом.

Патріотичне почуття, соціально-моральне у своїй основі, особистість набуває не лише шляхом біологічної спадковості, а неодмінно під впливом соціального середовища, виховання у широкому розумінні слова. Нині патріотизм покликаний дати новий імпульс духовному оздоровленню народу, формуванню в Україні громадянського суспільства, яке передбачає трансформацію громадянської свідомості, моральної, правової культури особистості, розквіту національної самосвідомості і ґрунтується на визнанні пріоритету прав людини.

Визначальною рисою українського патріотизму має бути його дієвість, спроможна перетворювати почуття в конкретні справи та вчинки на користь держави. Справжній патріот повинен мати активну життєву позицію, своїми справами та способом життя сприяти якісним змінам ситуації в країні на краще. Для формування такої свідомості особистості має бути успішно реалізована цілісна система патріотичного виховання [7, 36-38].

I. ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ – ОСНОВНЕ ЗАВДАННЯ РОБОТИ ШКІЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ

Становлення української державності, побудова громадянського суспільства, інтеграція України у світове та європейське співтовариство передбачають орієнтацію на Людину, її духовну культуру й визначають основні напрями виховної роботи з молоддю та модернізацію навчально-виховного процесу.

Ідеалом виховання виступає різнобічно та гармонійно розвинений, національно свідомий, високоосвічений, життєво компетентний громадянин, здатний до саморозвитку та самовдосконалення.

Головною домінантою національно-патріотичного виховання учнів є формування в особистості ціннісного ставлення до навколишньої дійсності та самої себе, активної за формою та моральної за змістом, життєвої позиції.

В основу системи національно-патріотичного виховання покладено ідею розвитку української державності як консолідуючого чинника, розвитку суспільства й нації в цілому. Форми й методи виховання базуються на українських народних традиціях, кращих надбаннях національної та світової педагогіки й психології.

Національно-патріотичне виховання формується на прикладах історії становлення української державності, українського козацтва, героїки визвольного руху, досягнень у галузі політики, освіти, науки, культури і спорту.

Головна мета полягає в тому, щоб через реалізацію системного і цілеспрямованого комплексу заходів щодо виховання патріота України, готового самовіддано розбудувати її як суверенну, демократичну, правову й соціальну державу, виявляти національну гідність, знати і цивілізовано відстоювати свої громадянські права та виконувати обов'язки, сприяти

громадянському миру й злагоді в суспільстві, бути конкурентоспроможним, успішно реалізовуватися в соціумі як громадянин, сім'янин, професіонал, носій української національної культури [3, 7-10].

У реалізації цього надзвичайно складного процесу відіграє велику роль робота шкільної бібліотеки, яка задовольняє інформаційні потреби учасників навчального процесу.

У плані заходів бібліотеки передбачено створення цілісної системи національно-патріотичного виховання молоді шляхом реалізації таких завдань:

- виховання правової культури, поваги до Конституції України, Законів України, державної символіки – Герба, Прапора, Гімну України та історичних святинь;
- сприяння набуттю молоддю соціального досвіду, успадкування духовних та культурних надбань українського народу;
- формування мовної культури, оволодіння та вживання української мови як духовного коду нації;
- формування духовних цінностей українського патріота: почуття патріотизму, національної свідомості, любові до українського народу, його історії, держави, рідної землі, родини, гордості за минуле й сучасне на прикладах героїчної історії українського народу та кращих зразків культурної спадщини;
- відновлення і вшанування національної пам'яті;
- формування психологічної та фізичної готовності молоді до виконання громадянського та конституційного обов'язку щодо відстоювання національних інтересів і незалежності держави, підвищення престижу й розвиток мотивації молоді до державної та військової служби;

- сприяння розвитку фізичного, психічного та духовного здоров'я, задоволення естетичних і культурних потреб особистості;
- виховання здатності протидіяти проявам аморальності, правопорушень, бездуховності, антигромадській діяльності.

Школа як соціальний інститут має свої особливості формування особистості учнів, створює умови для їх соціалізації, роблячи акцент на духовно-моральному становленні, стрижнем якого є громадянськість і патріотизм [1, 4-5] .

У нашому навчальному закладі проводиться планомірна й цілеспрямована робота з розвитку в особистості високої соціальної активності, громадянської відповідальності, духовності, формування почуття патріотизму. Система патріотичного виховання учнів передбачає формування й розвиток соціально значущих цінностей, громадянськості й патріотизму в процесі виховання і навчання, масову патріотичну роботу, спільну діяльність з іншими культурними установами. Шкільна бібліотека бере участь у навчально-виховному процесі, виконуючи освітню, інформаційну та культурну функцію, і свою роботу будує у відповідності з профілем школи.

Наша бібліотека – це мобільний центр інформації, осередок духовного збагачення людини, джерело моральних і культурних цінностей. Вона створює культурний простір навчального закладу. Робота проходить у тісній співпраці з педагогічним колективом, завучем із навчально-виховної роботи, класними керівниками, учителями-предметниками.

II. НАПРЯМКИ РОБОТИ ШКІЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ У СФЕРІ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Бібліотека – це не лише сховище книг, це цілий світ, відкритий кожному, хто любить книгу. Головна мета бібліотеки – залучення до читання, до рідного слова, до історії та сучасного життя країни. Звідси випливають і завдання: розвиток у підростаючого покоління через книгу високої соціальної тематики, патріотичної, громадянської ідеї, духовності.

Діяльність нашої шкільної бібліотеки в цьому напрямку спрямована на збереження історичної пам'яті та передачі її наступним поколінням через систему інформаційно-бібліотечних заходів. В організації та проведенні масових заходів використовується методична різноманітність, заснована на принципах культурного, духовно-морального, цивільно-патріотичного виховання як базових національних цінностей.

В організації роботи шкільної бібліотеки враховані базові поняття:

- моральне виховання – цілеспрямований процес організації та стимулювання різнобічної діяльності та спілкування дітей, виховний вплив школи, сім'ї, громадськості, спрямований на формування стійких моральних якостей, потреб, почуттів, навичок поведінки на основі засвоєння ідеалів, норм і принципів моралі та практичної діяльності;
- національне виховання – формування гармонійно розвиненої, високоосвіченої, соціально активної та національно свідомої людини, наділеної глибокою громадською відповідальністю, здоровими інтелектуально-творчими й духовними якостями, родинними й патріотичними почуттями, працьовитістю, підприємливістю й ініціативністю;
- історико-краєзнавче виховання – знання свого краю – невід'ємна частина духовності дитини, важливий засіб забезпечення нерозривного зв'язку минулого нашого краю з вітчизняною й світовою історією;
- патріотичне виховання – це комплексна, системна й цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, школи, інших соціальних інститутів щодо формування високої патріотичної

свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про своє й народне благо, готовності до розбудови демократії, виконання громадянського та конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, прагнення цілісності, незалежності України, сприяння єднанню українського народу, громадянському миру й злагоді в суспільстві;

- громадянське виховання – процес формування громадянськості як інтегрованої якості особистості, що дає людині можливість відчувати себе морально, соціально, політично, юридично дієздатною та захищеною [9, 133].

В основу патріотичного виховання мають бути покладені історичні й культурні цінності, традиції й звичаї народу, значення яких зростає в умовах європейської інтеграції України. У зв'язку з цим патріотичне виховання є важливим державним завданням.

Головною тенденцією патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до своїх Батьківщини, держави, народу, нації. Система духовно-морального виховання має базуватися на цінностях духовної культури українського народу.

1. Духовно-етичне виховання.

*Неможливо виростити повноцінну людину
без виховання в ній почуття Прекрасного.*

Р. Тагор

Ідеалогічною основою патріотичного виховання в сучасній школі є духовно-етичні цінності нації. Суть патріотичного виховання може трактуватися як розвиток відчуття особи, патріотичної свідомості, заснованої на гуманістичних духовних цінностях свого народу. Проблема духовно-етичного виховання школярів сьогодні стоїть гостро, як ніколи. Створити й зміцнити державу можуть громадяни, які люблять свою країну, свій отчий край, свій народ і готові самовіддано служити їх інтересам.

Сьогодні, в умовах розбудови громадянського суспільства, питання патріотизму, національної самосвідомості юних громадян стало пріоритетним у діяльності бібліотеки школи. Ця робота досить складна й багатоаспектна.

Складна, тому що необхідно переорієнтуватися з «культури доцільності» (корисності) на «культуру гідності». А відтак дитинство необхідно розглядати не лише як період підготовки до майбутньої корисної суспільної діяльності, що було пріоритетом минулих часів, а й як важливий період становлення особистості дитини на основі національних та загальнолюдських цінностей. Перед освітнім закладом ставиться завдання підготовки відповідального громадянина, здатного самостійно оцінювати те, що відбувається й будувати свою діяльність відповідно до інтересів людей, які оточують його. Рішення головних завдань навчання повинне забезпечувати формування особистого ставлення до оточення, оволодіння етичними, естетичними, духовно-моральними нормами [5,37].

Духовно-етичне виховання – це цілеспрямоване формування системи моральних стосунків до людей, Батьківщини, самих себе, ставлення до праці. Про роль бібліотеки в духовно-моральному вихованні можна говорити багато. Бібліотека – центральне місце виховання моральної, творчої особи. Виховати таку людину без книг неможливо.

Духовно-етичне виховання спрямоване на усвідомлення учнями вищих цінностей, ідеалів і орієнтирів, соціально-значущих процесів і явищ реального життя, виховання любові до рідного слова, рідної мови, літератури та культури.

У цьому напрямку організовано й проведено бібліотечні уроки «Рідна мова – серця мого подих!», «Хай звучить рідне слово!», розважально-пізнавальні ігри, книжкові виставки «Мова – духовне багатство народу», «Рідна мова моя, поетична й пісенна», «Ювілейна палітра митців художнього слова», літературні вітальні.

Однією з найбільш поширених форм роботи зі школярами є літературна вітальня.

Мета її полягає в тому, що учні разом зі своїми наставниками-вчителями, бібліотекарями мають можливість попрацювати творчо: викласти свої думки, почуття та переживання на папері як прозаїчно, так і поетично, а потім презентувати їх. Кращі роботи школярів друкуються у районній періодиці.

(Додаток 1)

2. Національне виховання.

*Можеш вибирати друзів і дружину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.*

В. Симоненко

Важливим напрямом роботи шкільної бібліотеки є виховання в учнів національної свідомості.

У Законі України «Про загальну середню освіту» визначені завдання загальної середньої освіти, акцентується увага на вихованні національно-свідомого громадянина-патріота своєї Батьківщини, готового до подальшої освіти й трудової діяльності з вільними політичними та світоглядними переконаннями; на формуванні творчої особистості учня, вихованні поваги до національних цінностей нашого народу; виробленні навичок здорового способу життя [3].

Національне виховання – це створена упродовж віків самим народом система поглядів, переконань, ідей, ідеалів, традицій, звичаїв, покликаних формувати світоглядну свідомість та ціннісні орієнтації школярів, передавати їм соціальний досвід, надбання попередніх поколінь. Науково обґрунтоване, правильно організоване національне виховання відображає історичну ходу народу, перспективи його розвитку.

Головною метою національного виховання на сучасному етапі є передача молодому поколінню соціального досвіду, багатой духовної культури народу, його національної ментальності, спорідненості світогляду, і на цій основі формування особистісних рис громадянина України, які передбачають національну самосвідомість, розвинену духовність, моральну, художньо-

естетичну, правову, трудову, фізичну, екологічну культуру, розвиток індивідуальних здібностей і талантів.

Найважливішою громадською рисою є сформованість національної самосвідомості, любові до рідної землі, свого народу, готовності до праці в ім'я України. Національна ідея має бути не просто атрибутом національної свідомості, суто духовним феноменом, а поштовхом до практичних справ, як було у кращих синів і дочок нашого народу споконвіку [6, 33].

Національна система виховання ґрунтується на засадах національного світогляду, наукової філософії й ідеології, родинного виховання, педагогічної думки, що ввібрала в себе надбання національної виховної мудрості. Вона охоплює ідейне багатство народу, його морально-естетичні цінності, трансформовані в засобах народної педагогіки, народознавства, принципах, формах і методах організації виховного впливу на молодь, а також постійну й систематичну виховну діяльність сім'ї, державних і громадських навчально-виховних закладів.

Національне виховання найбільш відповідає потребам відродження України. Воно однаково стосується як українця, так і представників інших народів, які проживають в Україні. Саме принцип етнізації виховного процесу і передбачає надання широких можливостей представникам усіх етносів для пізнання своєї історії, традицій, звичаїв, мови, культури, формування власної національної гідності. І через пізнання власної історико-культурної спадщини допомагає пізнати глибинність взаємозв'язків кожного з них із українською нацією, її державою, переконатися, що саме українська незалежна, суверенна держава охороняє національні права всіх її громадян [3, 9].

Бібліотека своєю діяльністю сприяє реалізації державної програми у галузі освіти і культури, дотримується принципів гуманізму й демократизму, пріоритету загальнолюдських цінностей.

Виходячи з цього, річний план роботи бібліотеки побудований так, що охоплює всі аспекти виховання в учнів національної свідомості й соціальної активності, високих духовних якостей, із глибокими родинними й патріотичними почуттями, здатними до саморозвитку і самовдосконалення.

У бібліотеці постійно організуються книжкові виставки з пропагандою літератури, яка б зацікавила учнів, спонукала глибше зацікавитися історією своєї країни, малої Батьківщини.

Із метою пропаганди читання й популяризації принципів національної свідомості проводяться такі заходи: бібліотечні уроки, конкурси на кращий малюнок до твору українських письменників, читців-декламаторів творів Тараса Григоровича Шевченка, відбуваються зустрічі із письменниками рідного краю.

Традиційно склалося так, що зустрічі із митцями слова Маньківського краю організуються щорічно у День писемності та рідної мови (9 листопада) або в Міжнародний день рідної мови (21 лютого). Такі заходи проходять у невимушеній обстановці, де письменник має можливість презентувати свої твори, поспілкуватися з дітьми у формі бесіди. (Додаток 2)

3. Історико-краєзнавче виховання.

Той, хто не любить своєї країни, нічого любити не може.

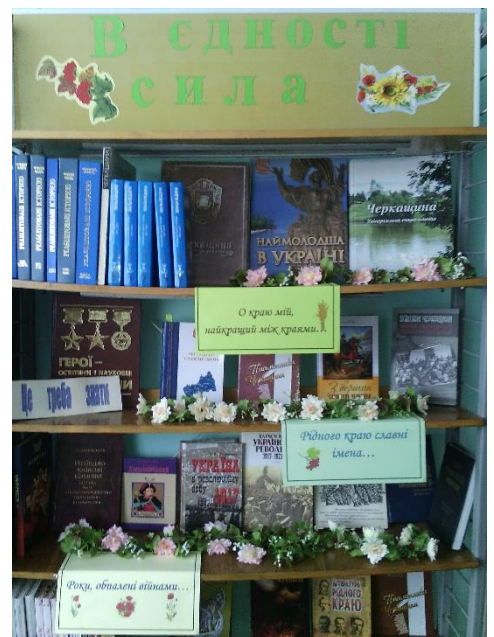
Д. Байрон

Любити і знати свій край, селище, в якому живеш, свій дім, рідну школу, вулицю, свою сім'ю – це і є прояв патріотизму й громадянськості. Патріотизм проявляється у вчинках і в діяльності людини. Зароджуючись із любові до своєї малої Батьківщини, патріотичні почуття, пройшовши через цілий ряд етапів на шляху до своєї зрілості, піднімаються до загальнодержавної патріотичної самосвідомості.

Краєзнавча робота – це система фундаментальних знань про український народ, про особливості побуту й трудової діяльності, національного характеру, психології, світогляду, культури, а також про сім'ю, свій родовід, про рідний край і все, що пов'язано з ним. Висвітлення ролі й місця відомих особистостей в історії краю дозволяє здійснити учням ідентифікацію себе з конкретними історичними діячами. Приклади героїзму земляків допомагають вихованню патріотизму й громадянськості учнів.

Історичне краєзнавство також вирішує актуальні у всі часи завдання: збереження культурної та духовної спадщини рідного краю, вчить любити не тільки рідні місця, але й знати про них, привчає цікавитися історією, мистецтвом, літературою, культурою, підвищувати свій культурний рівень. Любов до рідного краю, знання його історії – основа, на якій може здійснюватися процес виховання громадянськості учнів.

Край – це не тільки географічна освіта. Це те спільне, що об'єднує людей різних національностей в єдину територіальну спільноту, робить його жителів представниками єдиного округу – односельцями.

Любов до Батьківщини, почуття відповідальності за долю рідного краю не виникають самі по собі, а виховуються.

Краєзнавчі знання сьогодні необхідні молоді, і отримати ці знання можна через виховну діяльність. Вона дає можливість звернутися, насамперед, до історії повсякденності. Історико-краєзнавче виховання націлене на пізнання історико-культурних коренів, усвідомлення неповторності Вітчизни, її долі, нерозривності з нею, формує в дітей почуття любові до своєї малої

Батьківщини, шанобливе ставлення до національних традицій і культури, пробудження почуття гордості за свій народ. Завдяки краєзнавству вирішується важливе педагогічне завдання – поєднання навчання з життям [9, 192].

У бібліотеці проводяться уроки краєзнавства: «Маньківщина – мій рідний край», віртуальні мандрівки Черкащиною, презентації

книг

письменників рідного краю.

Бібліотекарями спільно із музеєм школи організуються заходи до вшанування пам'яті жертв голодомору, до чергових роковин аварії на Чорнобильській АЕС. (Додаток 3)

На сучасному етапі розвитку суспільства вивчення рідного краю виступає як провідний чинник виховання патріотизму і стає особливо актуальним. Кожен читач повинен усвідомлювати, що почуття Батьківщини починається зі ставлення до родини, до найближчих йому людей – своєї сім'ї.

Таким чином, здійснення краєзнавчої роботи в шкільній бібліотеці є актуальним напрямком сучасної освіти, так як головною його функцією є виховання громадянськості й патріотичних почуттів у молодого покоління.

4. Військово-патріотичне виховання.

*Не думайте, що Ваша країна може зробити для Вас,
думайте, що Ви можете зробити для вашої країни.*

Джон Кенеді

Військово-патріотичне виховання – це формування в молоді високої патріотичної свідомості, ідеї служіння Вітчизні, здатності до його збройного захисту, прищеплення гордості за українську армію, любові до військової історії України, збереження й примноження славних традицій.

Ця історія нашої країни сповнена героїки, романтики, справжнього патріотизму, насичена цікавими, часом драматичними подіями, представлена дивовижними, унікальними особистостями. Все це дає багатий матеріал для реалізації високих цілей громадянського та патріотичного виховання, яке настільки актуальне сьогодні [2,15].

Героїко-патріотичне виховання – формування готовності до подвигу в ім'я Батьківщини, маючи на увазі миттєвість, порив у повсякденній праці, орієнтоване на знаменні історичні дати, виховання гордості за діяння героїчних предків. Нам є чим пишатися, є про що розповідати дітям. У бібліотеці проводяться уроки пам'яті та усні журнали: «Ми горді тим, що маємо героїв», «Пам'ять серця», «Своїх героїв не забудемо ніколи», «Ціна чужої війни», «Свіча горіла на столі...» та інші.

(Додаток 4)

5. Громадянсько-патріотичне виховання.

*Закон захищає й оберігає передусім тебе, твою сім'ю,
твоє щастя, майбутнє твоїх дітей.*

В. Сухомлинський

Важливе завдання сьогоденної освіти – підготовка учнів до життя в демократичному суспільстві, виховання свідомих компетентних громадян

української держави. Це складний і багатоаспектний процес, що вимагає системного залучення політичних, науково-практичних освітніх і виховних зусиль. Підготовка учнів до життя в демократичному суспільстві є одним із важливих завдань сьогоденної освіти.

Посилення патріотичного виховання нерозривно пов'язане із трансформацією правової культури, правової та громадянської свідомості. Ці процеси, у свою чергу, ґрунтуються на такому:

- визнанні й забезпеченні в реальному житті прав людини, гідності та свободи як правових і соціальних цінностей (підхід, що ґрунтується на правах людини);

- утвердженні гуманістичної моралі та формуванні поваги до таких цінностей, як свобода, рівність, справедливість, чесність, відповідальність тощо;

- утвердженні поваги до Конституції України, законодавства, державної символіки, державної мови;

- формуванні соціальної активності особистості – готовності до участі в процесах державотворення, до виконання громадянського й конституційного обов'язку щодо відстоювання національних інтересів і незалежності держави, здатності до спільного життя та співпраці в громадянському суспільстві, до самостійного життєвого вибору та готовності взяти на себе відповідальність, здатності розв'язувати конфлікти відповідно до правових і демократичних принципів;

- знанні законодавчих положень про військову службу та військовий обов'язок, інші конституційні обов'язки, про юридичну відповідальність за їх невиконання.

У Конвенції ООН про права дитини зазначено, що дитина має бути повністю підготовлена до самостійного життя в суспільстві й вихована в дусі ідеалів,

проголошених у Статуті ООН, особливо в дусі миру, гідності, терпимості, свободи, рівності та солідарності [9, 202].

Ці завдання можуть бути вирішені завдяки створенню в навчальному закладі системи соціально-педагогічної роботи, спрямованої на підготовку дитини до життя в суспільстві. Учні повинні знати свої права та обов'язки. У них необхідно сформувати здатність опиратися зовнішнім негативним впливам, уміння встановлювати й підтримувати контакти з різними людьми, виховати самостійність у розв'язанні проблем. Саме тому в план шкільної бібліотеки введений місячник правової освіти та декада правових знань. У цей час бібліотекарями організуються виставки книг та журнальних статей, викладки літератури, книжкові вернісажі «Права свої знай, та про обов'язки не забувай!», «Компас правових знань», «Знати право, служити праву, захищати право»; проводяться конкурси на кращий малюнок із правової тематики, бібліотечні уроки, літературні вікторини, ігри тощо.

ВИСНОВКИ

Таким чином, у роботі з патріотичного виховання використовуються різноманітні шляхи, засоби й форми. Для створення інформаційного середовища як найважливішого чинника патріотичної освіти в бібліотеці проводиться робота із формування інформаційного забезпечення учнів та педагогів у навчальній, науково-дослідній діяльності, інформаційного супроводу інноваційних процесів у школі, залучення всього спектра художньої, науково-пізнавальної літератури, наявних аудіо- та відеоматеріалів, електронних ресурсів. Шкільна бібліотека забезпечена виходом до інформаційних ресурсів мережі Інтернет, колекціями медіа-ресурсів на електронних носіях, навчальною та художньою літературою.

У сучасних умовах знецінення традиційних моральних цінностей, безкарність, безвідповідальність призводять до ускладнення патріотичного виховання. У зв'язку з цим необхідно усвідомлювати, що шкільна бібліотека є одним із провідних чинників створення умов для формування й посилення патріотичних почуттів учнів.

Мета патріотичного виховання переплітається із завданнями соціалізації й індивідуалізації особистості, які на сьогодні полягають у тому, щоб розвивати в учня позитивні загальнолюдські якості, сприяти його адаптації в суспільному житті. Сьогодення потребує подолати педагогічні стереотипи на основі переходу від окремих напрямів виховання до розроблення, проектування й моделювання перспективних виховних систем закладів освіти. Отже, шкільна бібліотека разом із педагогічним колективом має виховувати соціально адаптовану та громадсько орієнтовану особистість, яка після закінчення школи успішно знайде своє місце в житті

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Література

1. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності // Дошкільне виховання. – 2003. – № 2. – С.3-5.
2. Концепція допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді // Державний вісник України. – 2002. – № 21. – С.15-19.
3. Відмиш, Л. І. Система національного виховання: шляхи і засоби реалізації / Л. І. Відмиш // Виховна робота в школі. – 2011. – № 8. – С. 7-10.
4. Виховання громадянина: Сутність громадянського виховання / П. Ігнатенко, В. Поплужний, Н. Косарева, Л. Крицька // Шкільна бібліотека. – 2003. – №8. – С.3.
5. Володарська, М.О. Інноваційні технології на уроках громадянської освіти / М. О. Володарська. – Харків : Основа, 2008. – 122 с.
6. Гнатюк В. Національне виховання як складова у побудові громадянського суспільства / В. Гнатюк // Світ виховання. – 2004. – № 1. – С. 33-36.
7. Захаренко С., Коваленко О. Формування громадянина-патріота у педагогічній системі О. А. Захаренка / С. Захаренко, О. Коваленко // Рідна школа. – 2013. – № 6. – С. 36-40.
8. Луговська, С. О. Виховання патріотичних цінностей – пріоритетне завдання сучасної української школи / С. О. Луговська // Виховна робота в школі. – 2013. – № 8. – С. 14-18.
9. Система патріотичного виховання дітей та учнівської молоді в умовах модернізаційних суспільних змін : навч.-метод. посібн. / Авторська колегія: І. Д. Бех, К. О. Журба, В. А. Киричок та ін. – Київ : Пед. думка, 2011. – 240 с.

Інтернет-ресурси

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти: Затвердж. постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392. [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт «Міністерство освіти і науки України». – Режим доступу: [http:// www.osvita.org.ua](http://www.osvita.org.ua).

2. Державний стандарт початкової загальної освіти: Затвердж. постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 р. № 462. [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт «Міністерство освіти і науки України». – Режим доступу: [http:// www.osvita.org.ua](http://www.osvita.org.ua).
3. Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України / Наказ МОН України від 31.10.2011 №1243 [Електронний ресурс] // – Режим доступу: <http://www.moippro.mk.ua>.
4. <http://infosvit.if.ua/holovnyj-urok-sohodnishnoho-dnya-urok-patriotyzmu/>
5. <https://bus-info.in.ua/cherkaska-oblast/mankivka/>
6. <http://скрапопт.рф/-dvuhslojnaja-salfetka-dlja-dekupazha-maki-razmer-33h33-sm-1-sht/>
7. <http://mizgvo.klasna.com/uk/site/natsionalno-patriotichne-vikhovannya-1.html>
8. <https://112.ua/statji/nezavisimaya-ukraina-v-fotografijah-chast-2-253474.html>

Проба пера**Україні з любов'ю!**

Україно моя! Світ дитячих пісень,
 Щебет птахів, цвітіння садів.
 Україно моя! Ти натхнення ідей,
 Так за тебе ніхто не радів...
 Україно! Ти рідная ненька моя,
 Ти – зоря, що зійшла мені зрання,
 Ти – дитинство і юність, надія моя,
 Моє перше і ніжне кохання.
 Україна – мій дім, мої рідні, сім'я,
 Мої друзі і близькі, і школа...
 Україна – це люба Маньківка моя,
 Яку я не забуду ніколи.
 Україно! Всім серцем тебе я люблю
 І любити тебе завжди буду.
 Тут родилась, зросла і зостануся тут,
 А як ні, то до смерті тебе не забуду.

Хоменко Н. Я., завідувач бібліотеки

Наш рідний край

Наш рідний край – це Україна!
 Луги просторі і степи.
 Вона у нас одна єдина,
 Найкраща Батьківщина на Землі!
 Хай буде мир, хай буде спокій
 У кожній хаті і дворі.
 Щоб ми війни не знали, горя,
 А жили в злагоді, добрі!

Мартинцев Юрій, 3-А клас

Наша Україна

Наша Україна

Одна і єдина.

Вона, як квітка,

Яка розквітла навесні.

Це земля наша прекрасна,

Це наш край квітучий,

повен щастя.

Манжоло Богдан, 4-Б клас

Батьківщина

У мене є домівка, де живу,

У мене є найкраща Батьківщина.

Її я дуже сильно так люблю,

Тому що це – прекрасна Україна.

І хоч на ній іде безжалісна війна,

Ми боремось за рідну Україну.

І будемо боротись до кінця,

Тому що в нас вона – одна єдина.

І нам не шкода наших ворогів,

Бо це вони цю злу війну почали.

Хоча раніше ми були брати,

А час прийшов – і ворогами стали.

Та переможем ми у цій війні,

Тому що української ми крові.

І будемо ми сильними завжди,

Бо до всього в житті ми цім готові!!!

Троян Ірина, 4-А клас

Моя Батьківщина

У мене є Батьківщина.

Вона прекрасна, бо це Україна!

Люблю і милуюся нею завжди,
Моя Україно, найкраща ти!
Твоїм патріотом я буду завжди
І буду країну свою берегти!

Троян Ірина, 4-А клас

Україна непереможна!

Дивлюся у вікно і бачу степ,
І бачу галявинку з рястом прекрасним.
Мене не дивує вогонь вдалині.
Це гради літають, це хати палають,
А воїн стоїть, захищає
Мою Україну від злих ворогів!
Звичайно, люблю боронителя свого,
Який там стоїть під ворожим вогнем.
У мене є дядько отам, на війні.
Я плачу та молюся Богу.
Я думаю, Бог ті молитви почує,
Що гради стріляють, та хати палають,
А воїн стоїть, захищає!
Як сумно мені говорити про це,
Але я повинна комусь розказати
Про біль свій, печаль, і горе, і плач.
А хати палають, і гради стріляють,
А воїн стоїть, захищає.
Але не спроста він стоїть на війні,
Він бореться там за Україну.
Він душу і тіло ладен віддати,
Щоб ворога геть із країни прогнати.
У кожного воїна щира надія,
Що виживе він у паланні вогню.

І знайте усі: Україна в нас сильна,
І зможе вона побороти усіх!!!

Троян Ірина, 4-А клас

Бібліотека

Щоранку поринаю я у світ
Казок, легенд, пісень, що вчила мати.
Благословляючи в широкий світ,
Добро вона навчала поважати.
Бібліотека... Скільки в слові цім
Увібрано понять, малюнків, звуків.
Бібліотека – це мій другий дім,

Де діток чути голос перегуки.
Стоять книжки, немов заснувши сном,
Ще ніким ніколи незвіданим.
Тут писана історія про світ,
І батьків розум, й мамине зітхання.
А там висить Шевченковий портрет
Й щоразу, у погожу днину,
Всміхається мені земляк-поет,
Виспівуючи пісню про Людину.
Та й неспроста мені він це співає,
Бо підрастають діти-ангелята.
Добро і ніжність, ласку і красу
В дорогу довгу треба їм віддати.
Навчити мислити й любити
ближніх, старших поважати.
Змогти в житті творить лише добро
І завжди батька-неньку цінувати.
Адже про це написано давно:
Ще Українка та Толстой писали.

Вони ж колись також дітьми були
І своїх рідних завжди шанували.
Отож і ви, маленькі читачі,
Мислителі майбутнього Землі,
Читайте, вчіться, з гідністю зростаєте
Й бібліотеку школи пам'ятайте!

Хоменко Н. Я., завідувач бібліотеки

Школо, школо! Моя люба школо,
Ти, як ненька, як рідна сім'я.
Скільки учнів уже полетіло
Із-під твого міцного крила.
Ми сьогодні навчаємось в школі,
Здобуваєм науки граніт.
Дуже гарних наставників маєм
Й вірних друзів – ми нації цвіт!
Пролетять шкільні роки невпинно,
Більше вилетить діток з гнізда,
Але ми не забудем тебе, рідна школо,
Ти в серцях наших житимеш довгі літа!

Гоменюк Максим, 8-В клас

Моя школа

Наша школа – це дружня сім'я,
В ній залюбки навчаюсь я:
І обчислюю й рахую,
І співаю, і танцюю,
І читаю, і пишу,
Й з усіма дітьми дружу!

Ганджа Дар'я, 4-Б клас

Моя перша школа

Наша Перша школа – найкраща у світі,
Бо навчаються в ній кращі діти.
Вчителі дають нам знання міцні,
Які у пригоді тобі і мені.
Я ходжу зараз в 4-Б клас
І друзі в мене просто клас!

Манжоло Богдан, 4-Б клас

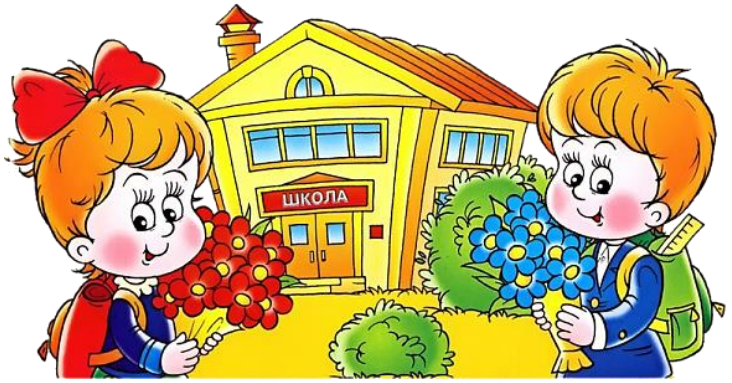

Школа

Наша школа – пречудова,
Наша школа – просто клас!
В ній навчаються всі діти,
В ній радіє кожен з нас!
В нас цікавих є багато
І місцинок, і речей.
Поварі які старанні –
Варять для усіх дітей.
А директор працююча,
Устигає все зробити.
Вчителі розумні в нас,
Марно не потратять час.
Педагог-організатор
За хвилинку все змудрує,
Потім ще й організує.
А книжки беремо ми,
Де спитаєте вже ви?
В школі в нас є царство книг –
Це бібліотека.
В ній працюють вправні люди,
Книги вам знайдуть у мить.

Ну і що сказати хочу:
Школа в нас, як рідний дім.
Наша школа просто диво,
Добре дітям тут усім.
І я знаю, знають діти:
Школа пречудова в нас!
Ви приходьте до нас вчитись...
Ми запрошуємо вас!

Троян Ірина, 4-А клас

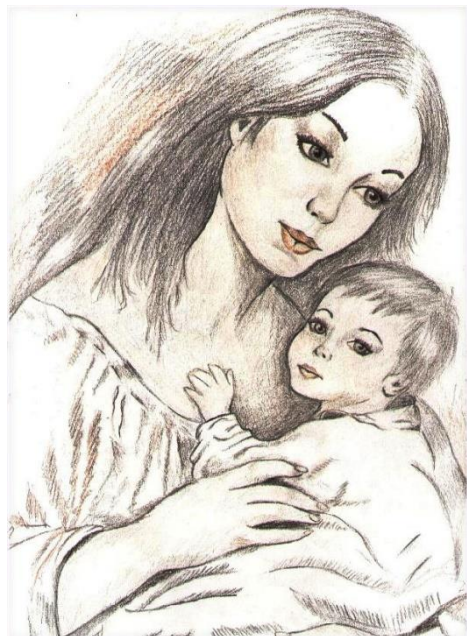
Моя школа найкраща

Моя школа найкраща,
моя школа – мій дім,
В ній, я та, ще дитина,
Мені затишно в ній.
Я так хочу до школи,
До моїх вчителів,
І до парти рідненької,
Ще й до друзів своїх.
Моя школа найкраща,
В ній навчаюся я,
Тут навчалася мама
І бабуся моя.

Перепелиця Каріна, 3-В клас

Моя матуся

Моя мамо, моя мамо,
Я тебе люблю!
Щастя, радості, здоров'я
Я тобі дарю!
Гарну пісню заспіваю
Все для тебе, мамо!

Ти найкраща в світі
І прекрасна мама!

Крамаренко Даша, 3-В клас

Матусі

Матусю моя дорогенька,
Тебе я найдужче люблю!
Моя ти найкращая ненько,
Для тебе все-все я зроблю.
У Бога я щиро попрошу,
Зірвати зірочку одну.
А я у килим її уплету,
Тобі під ноги покладу!

Осінова Марія, 3-В к

Пам'ятаю...

Коли я була маленька,
Пригортала мене ненька,
А на руки тато брав
І на вушко щось шептав.
Пам'ятаю кожну мить,
Хоча час летить, летить...
Я ходжу уже до школи
Й не забуду це ніколи,
Бо для рідних тата й неньки,
Буду я завжди маленька.

Перепелиця Каріна, 3-В клас

Урок до Міжнародного дня рідної мови

Учитель. Шановні гості! Запрошуємо вас на свято наше – торжество рідної мови. Українська мова – це безмежний океан. Вона мелодійна, як пісня солов'їна. Наша мова прекрасна, барвиста, наче дощова веселка.

Учень. Раді ми вас привітати,

Бо у нас сьогодні свято –

Будем нашу рідну мову шанувати.

Учениця. Ми малі, та всі ми друзі,

Ми одна родина,

А найбільша наша мати – рідна Україна.

Учениця. Моє коріння – рідний край,

Основа – пісня й вишитий рушник,

Джерельна мова, рідна світанкова

І в синім небі журавлиний крик...

Бібліотекар. 21 лютого щорічно ми святкуємо Міжнародний день рідної мови – одне з найцінніших надбань, які створили й залишили нам наші попередники. Мова – надбання предків, наше багатство, державна перлина. «У кого рідна мова, в того й душа здорова», – каже народне прислів'я. За допомогою мови ми бережемо свою історію, передаємо нащадкам неоціненні скарби минулого й сучасного.

Учень. Вивчайте, любіть свою мову,

Як світлу Вітчизну любіть,

Як стягів красу світанкову,

Як рідного неба блакить.

Учитель. Любов до рідної мови починається ще з колиски, з маминої пісні. Народні колискові пісні зачаровують усіх, хто їх чує, надзвичайною ласкою і простотою. У них мамина ласка і любов, світ добра, краси і справедливості, щира віра у магічну силу слова.

Учениця. Мова рідна, слово рідне!

Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько –
Тільки камінь має.
Як ту мову міг забути,
Котрою учила
Нас всіх ненька говорити,
Ненька наша мила.

Учень. Це місячне сяйво і спів солов'я,
Півонії, мальви, жоржини.
Моря діамантів – це мова моя,
Це мова моєї України.
Це матері мова. Я звуки твої
Люблю, наче очі дитини ...
О, мово чудова! Хто любить її,
Той любить свою Україну.

Бібліотекар. Наша мова, як і будь-яка інша, легко, без зусиль сама до рук не дається. Але вона – наш вірний друг і помічник протягом усього життя. Багатство мови зберігається у незліченній кількості чудових українських пісень, у думках, казках, у творах письменників, у живій розмовній мові. Наше завдання – берегти цей неоціненний дар, примножувати його, не засмічувати чужими й грубими словами.

Учень. Одна Батьківщина, і двох не буває.
Місця, де родилися, завжди святі.
Хто рідну оселю свою забуває,
Той долі не знайде в житті.

Учениця. Тут мамина пісня лунає і нині,
Її підхопили поля і гаї,
Її вечорами по всій Україні
Співають в садах солов'ї.
І я припадаю до неї устами,

І серцем вбираю, мов спраглий води,
Без рідної мови, без пісні, без мами
Збідніє, збідніє земля назавжди.

Учитель. Багато творців українського слова є і в нашому рідному краї. Давайте пригадаємо їх (*учні називають...*).

Сьогодні до нас у гості завітала письменниця Маньківщини Лілія Пшенаєва. Запрошуємо гостю до слова.

Учитель. Наше урок добігає до кінця. Ми дуже раді і щасливі, що сьогоднішнє свято заронило у наші серця ще одну краплинку любові до рідної мови, до України, до родини, до всього українського народу.

Багата і чудова українська мова. Вона, мов кринична вода, яку черпаєш, а їй немає ні кінця, ні краю. Ви з кожним роком будете глибше пізнавати її скарби.

Бібліотекар.

Учи, дитино, рідну мову,
Гордися нею і лелій,
А зрадити голубоньку чудову
Ти навіть в думці не посмій.
Молися нею юними устами
Вона твоя, як серце і душа.
Вона від прадіда, від тата і від мами,
Вона – Шевченкова, Франкова, Куліша.
Люби її, як матінку й природу,
Горнись до неї – ти ж бо її син!
Вона – безсмертя рідного народу,
Могутній, вічний України дзвін.

«Свіча горіла на столі...»

Урок-реквієм, присвячений Дню пам'яті жертв голодомору

Під «Реквієм» А. Моцарта учень запалює свічку.

Учень 1. Відкрийтесь, небеса!

Зійдіть на землю.

Усі українські села, присілки, хутори,

Повстаньте всі, кому сказали: "Вмри!"

Засяйте над планетою, невинні душі!

Зійдіть на води й суші,

Збудуйте пам'яті невігасний собор!

Це двадцять другий рік.

Це тридцять другий рік.

Це тридцять третій рік.

Це сорок шостий рік.

Голодомор. Голодомор. Голодомор...

Учень 2. Сину Божий! Спасителю наш! Порятуй від голодної смерті народ мій, у якого дика сарана забрала все до зернини! Ти ж умів двома рибинами й п'ятьма хлібинами нагодувати п'ять тисяч людей. Створи диво – нагодуй! Порятуй!

Учень 3. Богородице! Матір наша небесна! Свята Покрово, покровителько роду людського! Куди ж ви всі відійшли? Чого ж залишили мою землю і мій народ на поталу червоних дияволів? Чи ж не бачите криниці, повної українських сліз? Чи ж не бачите, що то не Україна вже, а велетенська могила? Де ж ви, сили небесні?

Учень 4. І стояла вона, осліпла від горя, обдерта, сива, напівблаженна, мукою підпирала небо, моторошно роззиралася, Мати – Україна, на велетенському хресті розіп'ята.

Учень 5. Голод – страшенна біда людства. Історія містить чимало свідчень цього лиха. Від голоду гинули люди і в Стародавній Греції, і в Стародавньому

Римі. Голод 1922 року в тодішній Республіці Рад забрав до 20 мільйонів життів.

Учень 6. Але 1933 рік у цьому чорному ряду стоїть окремо. Бо це перший і єдиний випадок за всю історію людства, коли голод організували правителі країни. Такого не знала жодна країна у жодні часи.

Учень 7. Масове голодування селян розпочалось у грудні 1931 і тривало до вересня 1933 року, тобто голод крокував Україною 22 місяці.

Учень 8. Це було не стихійне лихо, а зумисне підготовлений голодомор. 1933 року Йосип Сталін, підсумовуючи результати першої п'ятирічки, заявив: «Ми безперечно досягли того, що матеріальне становище робітників і селян поліпшується у нас із року в рік. У цьому можуть сумніватися хіба що тільки запеклі вороги радянської влади». Після такої заяви мало хто міг наважитись висловитись інакше.

Учень 9. Ще в жовтні 1932 року партійно-державна верхівка прийняла холоднокривне рішення: вийти із кризи шляхом конфіскації запасів зерна у хліборобній галузі. За кілька місяців надзвичайні комісії під керівництвом Кагановича, Молотова, Постишева викачали в селян внутрішні фонди – продовольчий, фуражний, насінневий.

Тихо лине пісня К. Гільченка «Голодомор»

Учень 10. До зернини-бубки, дотла
(Що там бабський плач – голосіння?) –
Все мела «Червона мітла»,
Не лишала й жменьки насіння.
І в діжку зазирала, і в глечик, і в сівник,
І з миски висипала: «Зась вам їсти!»
Всіх трусили – владний Представник
І свої запеклі «активісти».
Що в села забрала, те здала,
Ні Тимку на хліб, ані Тарасу...
Ой, пройшла «Червона мітла»,

Промітала голодові трасу.

Танок «Мальви» у виконанні учнів 5-х класів.

Учень 1. Їдуть, їдуть людомори

У червоних прапорах,

Забирають із комори

Порох, зниділий на прах.

Вимітають пил зі скрині,

Зерен запашні сліди,

Залишають в Україні

Хліб з кропиви й лободи.

Світ виносять із халупи,

Що віками там горів,

І складають поміж трупи

Недовмерлих матерів.

Їдуть, їдуть без осмути,

Борошно везуть вочу

І співають, щоб не чути

З ями стогону й плачу.

Учень 2. Представники місцевої влади організовували в селах спеціальні бригади, які вимагали від кожного негайно відвезти на станцію мішок зерна, а в разі непослуху позбавляли волі на 10 років. Це був розбій, свідомо спрямований на фізичне знищення селянства.

Учень 3. Обдирали людей, наче липку.

Мав коня – то вже був з куркулів.

Супротивних – в Сибір, там, крізь шибку

Скільки глянеш – дроти таборів.

В таборах той, що землю леліяв.

У буремні відстояв грудьми.

«Вождь великий» всю тундру засіяв

З України моєї кістками.

Учень 4. А пішли ж найкращі, несли в могилу найкоштовніше, що є в нації, -- гени розуму, здоров'я, досконалості фізичної й духовної, гени милосердя й справедливості, людяності й відваги, усіх мислимих людських чеснот і талантів. Обривався вічний живий ланцюг поколінь; українському народові, якого ніколи не щадила доля, було завдано удару, якого він досі не знав.

Тихо звучить мелодія М. Скорика, під мелодію виконується вірш.

Учень 5. Вже в безлюдді повнім погасала

Донечка, надія удовина.

І сама вдова її вдягала,

І сама поклала в домовину.

У візку скрипливому із двору

Дотягла насилу до могили,

Що її у цю недобру пору

Вирила, аби земля покрила...

Учень 6. Голодне лихоліття, яке випало на долю українського народу, найбільш вразило дітей. Вони виявилися найменш захищеними, не брали участі у колгоспному виробництві, а відтак не отримували 100-300 грамів хліба на працюючого.

Учень 7. Голодні й до нестями виснажені діти полохливо лушили недостиглі зерна, жадібно їх поїдали. Від надмірного вживання сирої білкової клейковини не витримували їхні виснажені шлунки – вони помирили через кілька годин.

Учень 8. А коли нещасні потрапляли до рук активістів, відразу ставали жертвами свавілля. Дітей піддавали жахливим тортурам: палили руки сірниками, кололи голками пальці, нестерпно били, тримали без їжі й води. Таких фактів досить багато. Вони зберігаються в центральних архівах.

Учень 9. Складно підрахувати загальну кількість померлих від голоду дітей, особливо віком до трьох років. Їх не пам'ятають і самі очевидці голоду.

Учень 10. Смертність дітей сягала, за деякими неповними підрахунками, понад 50% від загальної кількості померлих. Діти значно швидше захворювали внаслідок тривалого фізичного виснаження.

Перегляд відеофільму про голодомор.

Учень 1. Для забезпечення життєдіяльності дитячого організму, не нижче навіть голодної норми, необхідно було мати щодня: 300 грамів хліба, склянку молока, пів яйця, 5 грамів цукру, жирів і 25 грамів м'яса. Такої норми не мали навіть робітники у містах, а діти тим паче.

Учень 2. Бозю!

Що там у тебе в руці?

Дай мені, Бозю, хоч соломинку...

Щоб не втонути в Голодній Ріці.

Бачиш, мій Бозю, я ще – дитина.

Та підрости хоч би трохи бодай.

Світу не бачив ще білого, Бозю.

Я – пташенятко, прибите в дорозі,

Хоч би одненьку пір'їночку дай.

Тато і мама – холодні мерці.

Бозю, зроби, щоб їсти не хтілось!

Холодно, Бозю,

Сніг дуже білий.

Боже, що там у тебе в руці?

Учень 3. Їсти хотілося весь час. Лягали спати, а воно й не спалося. Діти запитували одне в одного: «Хай кишечки воркотять, вони їсти хочуть. А чого ж очки не сплять, вони ж їсти не хочуть?» голодними лягали, голодними й уставали.

Виконання хлопчиком «Останньої молитви» – аудіозапис.

Учень 4. Я ще не вмер...

Ще промінь в оці грає.

В четвер мені пішов десятый рік.

Хіба в такому віці помирають?
Ви тільки поверніть мене на бік.
До вишеньки
В колиску ясночолу.
Я чую запах квітів. Я не вмер.
А небо стрімко падає додолу.
Тримайте хтось.
Хоча б за коси верб.
Куди ж ви люди, людоньки, куди?
Окраєць ласки.
Чи хоч з печі диму?
В клітинці кожній – озеро води.
Я ще не вмер.
...Усі проходять мимо.
А житечко моє таке густе.
...А мамина рука іще гаряча.
Вам стане соромно колись за те,
Та я вже цього не побачу.
Учень 5. Мамо, мамо, я скоро помру,
Не рятуйте мене, не треба.
Не ріжте ні брата мого, ні сестру,
Бо не впустить нас Бозя до неба.
А як серце моє навіки засне,
Не вбивайтеся з горя, нене.
Покладіть біля вишні в садочку мене
І лягайте самі коло мене.
Забринить понад нами бджола золота,
А та вишня весняної ночі
Накриватиме цвітом наші чола й уста,
І росою вмиватиме очі.

Учень 6. Селами та містами блукали юрби голодних і виснажених дітей. Серед них були місцеві, а також чужі, безпритульні.

Учень 7. Голод викликав нову хвилю безпритульних дітей. Великими юрбами, ніби голодні горобенята, зліталися вони до великих міст за порятунком. У селах помирали сотні дітей. Селян довели до такого, що батьки забивали своїх слабших і менших дітей, аби прогодувати тих, які zostалися.

Учень 8. Безпритульність дітей в Україні була тоді явищем масовим, яке свідчило про катастрофічні наслідки голодомору, створені для так званої боротьби з безпритульністю комісії не встигали за ростом кількості знедолених дітей.

Учень 9. Дитячі будинки були переповнені, а до батьків діти боялися ходити, тому що там частіше помирали. У бараках і дитбудинках перебувало понад 27 тисяч дітей, а вони щодня прибували до міста.

Учень 10. Опухлих дітей із бараків перевозили товарним потягом у поля і залишали за 50-60 кілометрів від міста, щоб там помирали, ніким не бачені. Потім копали велику яму і скидали туди всіх померлих. Часто можна було побачити, як кинутий у яму оживав і рухався в останньому пориванні до життя.

Учень 1. Спіте, діти, спіте, любі,

І не просинайтесь!

Вже не буде мучить згуба,

Забере вас пташка райська.

Спіте міцно, спіте, діти,

Янгол Божий на порозі.

Вже не буде їсти хтітись,

І не будуть пухнуть нозі.

Натопила маковинням,

Затулила рядку й комин.

І в тумані темно-синім

Заспівала колискову.

Спи, синочку, горе-ласку,
Засинай... навіки, доню.
То моя остання ласка
З материнської долоні.
Ще пограймось навперейми
В піжмурки з бідую.
Лельки!
Заховаємось од неї
У сиру земельку.

Учень 2. О, як же ти не вмерла, Україно,
Бо скільки ж то зловісницька мета
Звела людей, приречених безвинно, –
Й ніхто за це ні в кого не спитав.

Учень 3. Світ мав би розколотися надвоє, сонце мало б перестати світити,
Земля перевернутися – від того, що діялося. Але світ не розколовся, Земля
обертається, як їй належить, і ми ходимо по цій землі зі своїми тривогами й
надіями, ми – єдині спадкоємці всього, що було.

Учень 4. Тож пом'янемо тих великомучеників нашої тяжкої історії – мільйони
українських селян, жертв небаченого в історії людської цивілізації
голодомору.

Учень 5. Народе мій,
Тебе чужинська сила
Віки гнобила,
Кров твою пила,
Топтала душу,
Землю попелила,
Співочу мову нищила дотла.
А скільки літ
В союзному болоті
Ти «добровільно»

Гнувся і терпів,
Вождівський кляп
Тримав смиренно в роті,
Забув ім'я, козацький гук і спів.
Улюблений і щирий
Мій народе,
Не зрадь могил
Згорьованих дідів, –
Зазнавши мору
І колючок дроту,
Не дожили до заповітних днів.
Порізнений,
Єднайся, мій народе!
Твій час настав,
Зоря твоя зійшла.
Не допусти,
Щоб маревом свобода
До тебе вічно йшла
І ... не дійшла.
Народе мій,
Ставай мерщій на ноги,
У праці крила
Дужче розправляй, –
І ти пізнаєш
Радість Перемоги,
Збагатиш свій
Чудовий ріднокрай!

Учень 6. Пам'яті мільйонів українських селян, які загинули мученицькою смертю від голоду, пам'яті українських сіл і хуторів, які зникли з лиця землі, присвячується ця хвилина скорботи.

Хвилина мовчання.

Кліп «Свіча» О. Білозір. Під музику учні виходять по двох на сцену із запаленими свічками.

Учень 7. Хай ця хвилина для громадян нашої країни, співвітчизників за кордоном, для всіх людей доброї волі й чистої совісті стане актом поминальним, актом покаяння і перестороги.

Учень 8. Хай в кожній оселі, в кожній родині українці схилять голову перед пам'яттю тих, хто не хотів померати, хто хотів жити, але їх убили голодом-геноцидом. Хай ця хвилина увійде в наші юні серця тихою поминальною молитвою...

Учень 9. Засвіти свічу, засвіти!

Хай здригнуться від правди світи.

Хай дізнається вся земля:

Панахиду Вкраїна справля...

Учні співають пісню «Свіча» Н. Май.

Учень 10. Прости, небо! Прости, земле! Усі сили земні і небесні, простіть муку і божевілля мого народу!

Учень 1. Прости нас, народе Божий! Усіх нас грішних прости, що мовчали, за упокій твій молебнів не справляли, поминальних свічок не ставили.

На сцену виходить дівчина з хлібиною на вишитому рушникові.

Дівчина. Я цілуватиму цю запашну хлібну скоринку. І щиро молитимусь за тих, у кого її не було на столі у голодному двадцять другому, тридцять другому, тридцять третьому, сорок шостому. Від імені мільйонів українців, яких ми називаємо жертвами голодомору і яких я ніколи не знала, я цілуватиму хліб. І дякуватиму Бога за те, що маю його ...

Учень 2. На скибку хліба я дивлюся,

Рум'яну, білу, запашну.

На скибку хліба я молюся,

До неї руки простягну.

Молюсь за тих, хто скибки тої

Не дочекавсь, заснув навів

Зими холодної, лихої

В той чорний, 33 – ій рік.

Учень 3. Молюсь за нас, дорослі й діти,

Щоб не зазнали бід отих.

Нехай поняття «хліб», «життя» і «жити» –

Завжди належать до святих.

Учень 4. Хліб священний лежить на столі

Запашний і рум'яний, високий.

Знають добре малі і старі,

Що то рук хліборобських неспокій.

Хліб священний лежить на столі –

В нього запах жнив'яного літа.

Хай завжди буде хліб на столі

І як сонце, сіяє над світом!

Учні співають пісню «Господи, помилуй нас» Тараса Петриненка, на екрані – демонстрація кліпа.

Усний журнал «Ми горді тим, що маємо героїв»

Бібліотекар.

Мені наснилося, немов солдати,
Які не повернулися з боїв,
Не полягли, а залишились жити,
Перетворившись в білих журавлів...

Пісня «Журавли»

Ведучий 1. Вже давно Україна не знала війни. Наш народ пишався тим, що у буремні 90-ті Україні вдалося зберегти мир. Але війна не обійшла нашу державу тепер. Ще кілька років тому ми з вами не знали дуже багатьох слів, пов'язаних із війною, тепер же майже кожна родину так чи інакше опалило полум'я військових дій. Ще кілька років назад не брали до уваги слова «Слава Україні – героям слава», а сьогодні ми із впевненістю розуміємо, кому ці слова адресовані, і ні в кого немає сумнівів, що ці герої – хлопці, які зі зброєю в руках захищають крихкий східний кордон України; лікарі, які в мирний час повертають поранених в АТО з того світу; волонтери, на плечах яких тримається наша армія.

Ведучий 2. Слова «Слава Україні – Героям слава» перестали бути просто вітанням. Це вже віддання шани найкращим, котрі у найважливіший момент нашої держави не злякалися і пожертвували собою заради своєї Батьківщини.

Коли ми бачимо перед очима кадри з новин, фото поранених та загиблих героїв, дивлячись їм у вічі, ми розуміємо, що вислів «душу й тіло ми положим за нашу свободу» став для сучасної історії української нації не просто словами з гімну, це стан нашої душі.

Ведучий 3. Сьогодні, коли Україна потопає в сльозах від горя, з болем у серці говоримо: «Ми не тільки не хочемо війни, а просимо Бога зробити так, щоб вона нарешті закінчилася. Ми віримо в це!»

Ведучий 1. Сьогодні на нашу рідну землю прийшло нове лихо – біль утрат в зоні АТО. Майже два роки ми не можемо спати спокійно: знову гинуть

найкращі українці, цвіт нації. Серед них – наші земляки, які боронили й до сьогодні боронять кордони нашої держави.

Учень 1.

Це не сон, не синдром маячні,
Ця війна не в далекій країні,
Не в Іраку чи десь там в Чечні,
А в вишневій моїй Україні.
Саме тут всі її вояки
Схід країни від зла захищали,
Бились на смерть мої земляки,
Кров'ю землю святу поливали.
Щоб країна ввійшла в майбуття
Вільна, сильна, без чвар та війни.
Віддали найцінніше – життя,
України найкращі сини!

Ведучий 2. У результаті бойових дій в Україні загинули 2905 людей (і це лише офіційні дані про тих, кого вдалося ідентифікувати та захоронити), в тому числі 28 дітей. Поранення отримали 7640 людей.

Не обійшла стороною ця трагедія і наш Маньківський край. На захист Батьківщини стали 211 мужів нашого району. Серед них – чотири випускники нашої рідної школи: Барилко Олександр Сергійович, Марченко Євгеній Олександрович, Мегей Олег Миколайович і Збрицький Юрій Вікторович. Ми горді тим, що маємо героїв!!! Честь і слава, дорогі захисники!!!

П'ятеро наших побратимів, отримавши поранення в боях, перебували, а дехто й до сьогодні перебуває у військових шпиталях. І сьогодні їм, як ніколи, потрібні наша увага, добре слово, підтримка.

Ведучий 1. Двом із них, на жаль, не судилося повернутися живими. Вони полягли навіки. Це: *Клочан Олександр Вікторович (ст. Потаи), Самишкін Володимир Борисович (с. Молодецьке).*

Пам'ять! Гірка пам'ять війни! Вона ніколи не згасне. Вона ятрить мозок, збуджує уяву.

Ведучий 2. Пам'ять! Що ти залишила? Сльози матерів? Наречених, що не долюбили своїх хлопців? Поминальний дзвін та тепло свічки?

Бібліотекар. Нехай горять свічки, як болючий щем про наших героїв, які навічно стали журавлями...

Звучить «Реквієм». Вихід президента школи із заступником зі свічками пам'яті.

Ведучий 1. Найвищою нагородою тих, хто уцілів, – є життя, а для загиблих – пам'ять.

Ведучий 2. Роки...Скільки б їх не минуло, не зітруться імена тих, хто не повернувся з АТО. Схилимо ж голови перед світлою пам'яттю тих, хто віддав своє життя, увійшовши в безсмертя.

Хвилина мовчання

Учень 2.

Пливуть гроби по морю, як човни –

По морю рук, по морю сліз і гніву.

Пливуть в човнах розтерзані сини

На хвилі молитов і переспіву.

Так ніби в жилах замерзає кров,

А потім б'є у скроні голос крові

За тих, хто тихо жив, а відійшов

У дзвонах слави праведним героєм.

Пливуть човни, гойдає кожну лодь

Людська долоня, тепла і тремтяча,

Човнами править втішений Господь,

А серце розривається і плаче.

І кожна мати плаче, і пече

Їй кожна рана у чужого сина.
Стоїть Донбас і Львів – плече в плече
І разом з ними плаче Україна.
Нехай же вам, герої, віддає
Святий Петро ключі від того раю,
Де убієнний ангелом стає,
Бо він герой. Герої не вмирають.
Герої не вмирають. Просто йдуть
Із поля бою – в небо. В лицарі – зі смерті.
Пливуть човни. Пливуть човни. Пливуть....
Героям слава – вписано у серці.
Звучить пісня Ірини Федишин «Повертайся живим».

Бібліотекар.

Не розчаровуйсь в Україні,
А розумій її печаль.
Що робиш ти для неї нині –
У себе спершу запитай.
Не розчаровуйсь в Україні,
Вона свята, а грішні – ми.
В її недолі часто винні
Її ж бо дочки і сини.
Не розчаровуйсь в Україні,
Ідеї волі певним будь,
Бо тільки той є справжнім сином,
Хто вміє неньку захистить.
Не розчаровуйсь в Україні,
Вір, що мине важка пора,
Розквітне пишний цвіт калини,
В садах достатку і добра.
Хай живе Україна! Слава Україні!

